

необхідності внести до неї корективи. Це досить вагомі аргументи, щоб замислитися про доцільність подання звітності в електронному вигляді.

В час інформаційних технологій та електронних засобів зв'язку електронна подача звітності є не лише засобом забезпечення прозорості відносин між податковими органами та платниками податків, а і престижем підприємства, яке демонструє цим громадськості свою позицію сумлінного платника податків.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99р. № 996-ХТУ (зі змінами та доповненнями) // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV (зі змінами та доповненнями) // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

3. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 № 852-IV (зі змінами та доповненнями) // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Пилипенко А. А., д-р екон. наук, доц., зав.
кафедри бухгалтерського обліку,
Пилипенко Д. Р., аспірант,
ХНЕУ

ОБЛІКОВИЙ ПРОЦЕС У СИСТЕМІ КОНКУРЕНТНОЇ РОЗВІДКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток ринкових процесів в економіці України обумовив погострення конкуренції між товаровиробниками та відповідну складність досягнення переваги у конкурентній боротьбі шляхом використання традиційних ресурсів та підходів. Від систем управління учасників ринкових відносин вимагається переорієнтація на ефективне використання нематеріальних ресурсів, головною рушійною силою яких є знання підприємств, що виступають ключовим ресурсом становлення нової економіки. За таких революційних змін у виробничих та інформаційних технологіях формується нова функція менеджменту, в задачу якої входить акумулювання інтелектуального капіталу, виявлення й поширення наявної інформації та досвіду, створення засад для розповсю-

дження й передачі знань. Важливість означеної функції обумовлює доречність відокремлення в рамках організаційної структури підприємства певної служби чи підрозділу, що здійснюватиме аналітичне оцінювання діяльності конкурентів та забезпечуватиме керівництво підприємства необхідною інформацією для превентивного прийняття бізнес-рішень.

Така інформаційно-аналітична діяльність щодо збирання та аналізу інформації стосовно бізнес-оточення (прогнозування й передбачення намірів конкурентів, вивчення основних тенденції бізнесу), може ідентифікуватися як конкурентна розвідка (КР). Переважно сутність КР розкривається через постійний процес збирання, оброблення, оцінки і накопичення даних, що дозволяють оцінювати та прогнозувати дії конкурентів. Оскільки ж на підприємстві переважна більшість інформаційних потоків перетинається з системою бухгалтерського обліку, доречним й актуальним стає твердження про потребу організації обліково-аналітичного забезпечення служб конкурентної розвідки й визначенню місця облікового процесу в ньому.

Окрім того, як у процесі організації обліково-аналітичного забезпечення, так і в процесі його використання будуть застосовуватися певні методи й алгоритми. Для підвищення ефективності їх застосування в першу чергу необхідно визначити структуру обліково-аналітичної системи (ОАС). Для цього необхідно визначити склад її елементів, до яких пропонується віднести системи фінансового (ФО), управлінського (УО), стратегічного (СО) обліків, контролінгу (К) системи моніторингу зовнішнього середовища (СМС), контролінгу (СК) та аналізу (СА). Доцільно у якості окремих елементів розглянути забезпечення облікового процесу (ЗО) та сукупність зв'язків між розглянутими елементами (СЗ). У символічному вигляді таку систему можна представити у вигляді наступного кортежу:

$$\text{ОАС} = \langle \text{ФО}, \text{УО}, \text{СО}, \text{К}, \text{СМС}, \text{СК}, \text{СА}, \text{ЗО}, \text{СЗ} \rangle. \quad (1)$$

Для практичних потреб системи конкурентної розвідки промислового підприємства кожен із елементів означеного кортежу також можна розглянути як певну множину елементів, при чому окремі елементи ОАС будуть входити одночасно до кількох із зазначених множин. Так, зокрема, можна встановити множину рахунків обліку $\{PO\}$, яка буде здійснювати інтеграцію облікової функції ($\{PO\} = \{FO\} \cap \{UO\} \cap \{CO\}$). А до її складу відповідно входимуть: PO_{UO} — рахунки управлінського обліку, PO_{FO} — рахунки фінансового обліку, PO_{CO} — рахунки, що забезпечують

отримання стратегічної інформації та номенклатури процесного обліку й збалансованої системи показників (ключові індикатори ефективності концепції BSC). Розглядаючи кортеж (1), слід звернути увагу, що кожен з його елементів буде підтримуватися певними економіко-математичними моделями. Відповідний комплекс яких у взаємозв'язку з механізмами функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства представлено на рис. 1.

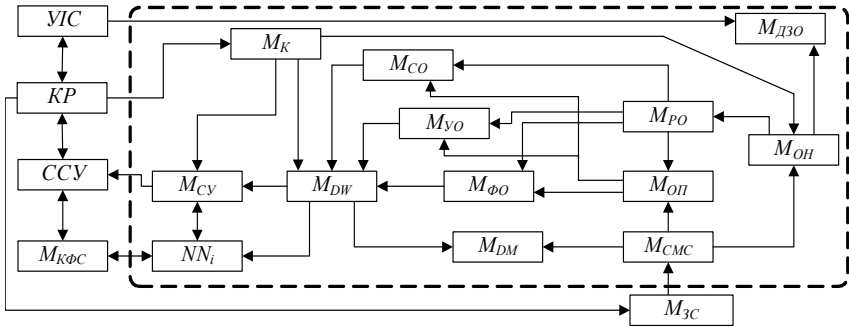

Рис. 1. Структура комплексу економіко-математичних методів і моделей обліково-аналітичного забезпечення служб конкурентної розвідки промислового підприємства

На даній схемі відображено логіку взаємодії ОАС з системою стратегічного управління підприємством (ССУ), управлінською інформаційною системою (УІС) та безпосередньо з службами конкурентної розвідки (КР). Означений комплекс моделей можна розподілити на декілька множин, а саме: $\{M_{зс}\}$ — моделі зовнішнього середовища господарювання, $\{M_{к}\}$ — моделі, застосовувані службами контролю підприємства, $\{M_{кфс}\}$ — моделі концепції функціональних систем (над системи), $\{M_{фО}\} \cup \{M_{уО}\} \cup \{M_{сО}\} \cup \{M_{к}\}$ — узагальнена модель ОАС, що складається з моделей систем виокремлених на підприємстві видів обліку, $\{M_{ОН}\}$ — моделі облікових номенклатур (відбивають показники, що дозволяють відстежувати сталість конкурентної позиції підприємства), $\{M_{дзо}\}$ — моделі документаційного забезпечення обліку, $\{M_{су}\}$ — моделі ситуаційного управління підприємством, $\{M_{оп}\}$ — моделі обраної облікової політики, $\{M_{дм}\}$ — моделі процедур пошуку даних та $\{M_{дв}\}$ — модель темпоральної бази даних.

Особливістю пропонованого комплексу моделей є орієнтування на застосування теорії функціональних систем (ТФС). У

цій теорії в основу опису поведінки, індивідуального розвитку, навчання й еволюції покладено єдиний критерій — адаптивний результат дій організму, що досягається виконанням певних функцій. Функція задається системі ззовні й показує, яку роль дана система виконує стосовно вищої системи, до якої вона включена складовою частиною поряд з іншими системами, що виступають для неї середовищем. З точки зору рис. 1, перспективність ТФС полягає у її спрямованості на вивчення цілісних саморегулюючих відкритих систем у їхньому безперервному зв'язку з навколишнім середовищем й введення в їхню структуру апарату передбачення необхідного результату. Завдяки цьому створюється цілісне подання про ситуацію в конкурентному середовищі. Отримане ж інтегроване відбиття ситуації в зонах господарювання порівнюється з образами типових ситуацій, що зберігаються в системі управління знаннями. Результатом такого порівняння є віднесення образу поточної ситуації до одного з еталонів або відомих класів ситуацій. При цьому до завдань організації обліково-аналітичного забезпечення слід віднести розробку еталонів дій у певних ситуаціях та визначення й навчання нейронних мереж $\{NN_i\}$.

Охарактеризуємо докладно кожен з елементів зазначеної сукупності моделей. Так, взаємодія з зовнішнім середовищем буде описана трьома видами моделей: $M_{ЗС1}$ — модель середовища безпосереднього впливу, $M_{ЗС2}$ — модель середовища непрямого впливу, $M_{ЗС3}$ — модель середовища контрагентів, з якими встановлено партнерські взаємини. Документаційне забезпечення облікового процесу також буде розподілено на ряд моделей, що відповідатимуть різним типам обліку, а саме: на $M_{ДЗОФО}$, $M_{ДЗОУО}$, $M_{ДЗОСО}$, $M_{ДЗОК}$. При цьому склад облікових номенклатур визначатиметься у вигляді об'єднання цих моделей. Для цього потрібно встановити функцію, що буде забезпечувати розробку раціональних форм документів, які будуть містити всі потрібні системі стратегічного управління облікові дані ($f: M_{ОН} \rightarrow M_{ДЗОФО} \cup M_{ДЗОУО} \cup M_{ДЗОСО} \cup M_{ДЗОК}$). Зрозуміло, що й моделі кожного виду обліку будуть складатися з певних елементів. Наприклад, в складі моделей фінансового обліку можна виділити такі: $M_{ФО1}$ — обліку основних засобів, $M_{ФО2}$ — запасів, $M_{ФО3}$ — доходів та витрат, $M_{ФО4}$ — фінансових результатів, $M_{ФО5}$ — власного капіталу. Такий розподіл завжди буде суб'єктивним, оскільки характеристика та особливості застосування означених на рис. 1 елементів залежатиме як від умов діяльності конкретного підприємства, так і від його ринків присутності.